

OPONENTSKÝ POSUDEK

Radoslav Hlúšek: Nican mopohua. *Domorodý príbeh o zjavení Panny Márie Guadalupskej*, Bratislava : Chronos 2014, 204 s.

Habilitační práce

Dílo (habilitační práce) „Nican mopohua“ Radoslava Hlúška je v našem kontextu (slovenském a českém) počinem mimořádným: lze je pojmut - řekl bych – jako „standardní“ monografii, jsouc příspěvkem k (etno)historii Mexika, příspěvkem ke kulturním dějinám Mexika, příspěvkem k dějinám mexické religiozity nebo snad ojedinělou studií a rozbohem kolonizovaného aztéctví. Právě ta poslední charakteristika se mi jeví podstatná: jádrem monografie – alespoň podle mého názoru – se mi ukazuje paleografická transkripce a překlad (spěchám dodat, že překlad zasvěcený a komentovaný, něco na způsob kritické edice) příběhu o zjevení. Rád bych podtrhl, že postavení přítomného díla v dosavadní bibliografii Radoslava Hlúška není nikterak náhodné: monografii předchází řada studií a vnějšně řečeno i řada výzkumných pobytů v Mexiku; monografie nebo její základní témata jsou rozvíjena rovněž v pracích pozdějších, otištěných v roce 2015 v souboru (spolu s Milanem Kováčem) „Slnko zemetrasenia. Spiritualita súčasných mexických Indiánov“.

Přítomný posudek se snaží vytknout dva momenty či prvky Hlúškovy monografie: Ten první, jež působí nanejvýš vypracovaně, se vztahuje k celkovému uspořádání monografie. Pro mne osobně, jenž se nepokládá za historika, představuje znamenité uvedení jak do historických, tak i věcných souvislostí, kontextů a diachronie Nican mopohua, souvislostí, jež jsou vhodně rozčleněny do tří oddílů (Guadalupský kult ve světle pramenů, Kreolská Panna a Indiánská Panna); každý z nich dále segmentován; poslední segment jde až po „guadalupskou identitu indiánů“); jím vstupujeme vlastně až do současnosti; potud kontexty. Z mého hlediska je zjevně důležitější oddíl druhý, a to „Obsah a původ Nican Mopohua“, především v části první „Hledání originálu a jeho autora“. Představuje naprosto adekvátní předmostí k naznačenému jádru celého díla Radoslava Hlúška.

Jádrem je tedy podle mne však nejen vlastní překlad, nýbrž i oddíly k němu organicky přiléhající, to jest „Několik poznámek k náhuatlu, paleografii a překladu“, jež vyznačuje na šedesát komentářů rozličné délky, dokládající - troufám si tvrdit – nejen autorovu autentickou, nýbrž i analytickou znalost nativního náhuatlu: to je u nás naprosté unikum; na poznámky navazuje docela přirozeně „Slovník použitých nahuaských výrazů“. V souvislosti s tímto klíčovým segmentem bych si dovilil přičinit několik poznámek, několik námětů,

jež mají – upozorňuji – spíše doplňkový, nikoli kritický nebo substantivní charakter.

Tak je podle Radoslava Hlúška náhuatl jazykem polysyntetického typu s výrazným podílem typu aglutinačního; mělo by se dodat, že takový výrok platí nebo je součástí perspektivy Skaličkovy typologie, v níž je polysyntetismus autonomní hodnotou. Dovoluji si v této souvislosti připomenout, že náhuatl je výraznou typologickou instancí již od dob Wilhelma von Humboldta (*Versuch einer Analyse der mexikanischen Sprache*), jenž mu věnoval zvláštní pozornost, aby seznal, že tento jazyk vyznačují tři charakteristické rysy, a to inkorporace (již Skalička chápe jako exponent polysyntéze), reverenciály (na něž ostatně Radoslav Hlúšek upozorňuje) a reduplikace. Od dob von Humboldta kolují v lingvistických pracích „*ninacacua*“, eventuálně *nicnacua in nacatl*. Tím se vlastně aztéctině dostává obecně jazykového zájmu. Jiní autoři, tak Michel Launey, mluví o náhutlu jako o jazyku „omnipredikativním“, což jej staví do jiné typologické perspektivy: Launey akcentuje takové úkazy jako ekvivanlenční věty; tím se poněkud blíží Hlúškovu výraz „*palabra-oración*“, který je zdůrazňován Andrewsem a připomíná koncentrické pojetí věty podle Tadeusze Milewského. Podtrhuji, že tyto úkazy, ve formě příkladů, najdeme velmi názorně u Radoslava Hlúška. Pokládám svou typologickou eskapádu za dostatečnou.

Vhodnými náměty na diskusi by rovněž, stejně jako typologie aztéctiny, mohly být difrasismy, jež se mohou bezprostředně dotýkat otázek překladu; Hlúšek jich uvádí celou řadu; podobně zmíněné již reverenciály a také v této souvislosti *deminutiva*; problém je o to zajímavější, že aztéctina byla sice vnitřně diferencována a rétoricky pěstována; nebyla však normovaným jazykem. Analogicky lze rovněž uvažovat o vztahu *Cantares Mexicanos* a *Nican mopohua*; podle Johna Bierhorsta a Miguela Leóna-Portilly, což Radoslav Hlúšek registruje; pokud vím, systematická analýza provedena nebyla. Potud pouze několik námětů, nepochybně marginálních, vhodných spíše pro eventuální diskusi, nikoli tedy pro kritiku: autorovo poslání nebylo lingvistické či filologické.

Doufám, že se mi podařilo naznačit, ne-li prokázat půvaby a hodnoty přítomného počinu Radoslava Hlúška, počinu průkopnického. Jednoznačně doporučuji habilitační práci *Nican mopohua* k obhajobě.

Doc. PhDr. František Vrhel, CSc.
Ústav etnologie FF UK Praha
Praka, 24. 10. 2016